

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура»

Плануемыя вынікі навучання ў прадметна-дзейснай форме вызначаны вучэбнымі праграмамі ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарта па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура». Падрыхтоўка вучняў прадугледжвае фарміраванне: тэарэтыка-літаратурных і гісторыка-літаратурных ведаў; чытацкіх уменняў; сістэмы эмацыянальна-каштоўнасных адносін; вопыту літаратурна-творчай дзейнасці.

Вынікі вучэбнай дзейнасці вучняў па беларускай літаратуры ацэньваюцца па наступных параметрах:

змястоўнасць і глыбіня вуснага і пісьмовага выказвання, якія адлюстроўваюць якасць успрымання і разумення мастацкага твора, сфарміраванасць аналітычных і маўленчых уменняў, здольнасць выкарыстоўваць іх на практыцы, самастойнасць ацэнак падзей і характараў у мастацкіх творах, іх аргументаванасць;

выразнасць чытання на памяць;

тэхніка чытання незнаёмага тэксту.

Паўрочны кантроль вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў ажыццяўляецца ў вуснай і пісьмовай формах ці ў іх спалучэнні шляхам правядзення індывідуальнага, групавога, фронтальнага апытанняў з выкарыстаннем пытанняў і заданняў, змешчаных у падручніках, вучэбных, вучэбна-метадычных дапаможніках, а таксама іншых спосабаў кантролю.

Працуючы над тэкстам мастацкага твора згодна з пытаннямі і заданнямі падручніка, настаўнік выпраўляе сэнсавыя, а таксама маўленчыя і граматычныя памылкі ў адказе вучня. Аналітычныя пытанні падручніка могуць быць прапанаваны для пісьмовага адказу пасля абмеркавання іх на папярэдніх уроках.

Пры ацэньванні вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў улічваюцца іх узроставыя асаблівасці і магчымасці.

Тэматычны кантроль вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў ажыццяўляецца ў вуснай і пісьмовай формах ці ў іх спалучэнні.

Пры ацэнцы вусных адказаў і пісьмовых работ вучняў (разгорнуты адказ на пытанне, пераказ, апавед пра героя і інш.) улічваюцца:

разуменне ўзаемасувязі падзей, учынкаў, характараў персанажаў і важнейшых сродкаў іх паказу (у адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы);

правільнасць і матываванасць адбору эпизодаў, малюнкаў, дэталей для вырашэння пастаўленай настаўнікам задачы;

кампазіцыйная стройнасць і логіка пабудовы адказу;

моўная пісьменнасць, культура вымаўлення (захаванне арфаэпічных і акцэнталагічных нормаў; правільнае інтанаванне).

Заахвочваюцца самастойнасць думкі вучняў, аргументаванасць і пераканаўчасць довадаў, арыгінальнасць падыходаў да вырашэння задачы, эмацыянальнасць адказу, выразнасць і вобразнасць мовы.

Ацэнкай вусных адказаў і пісьмовых работ па літаратуры неабходна заахвочваць глыбокае, індывідуальна-асобаснае ўспрыманне літаратуры як мастацтва слова.

Бал	Паказчыкі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці
1	Тэкст літаратурнага твора прачытаны часткова. Вучань мае вельмі прыблізнае ўяўленне пра яго змест. Пастаўленыя пытанні не асэнсоўваюцца. Відавочная абмежаванасць слоўнікавага запasu, неразвітасць мовы, наяўнасць шматлікіх граматычных, лексічных, арфаэпічных памылак (больш за 8)
2	Тэкст прачытаны фрагментарна, спасцігнуты на элементарным узроўні. Навыкі пераказу тэксту адсутнічаюць. Мова неразвітая, са шматлікімі маўленчымі памылкамі (7—8)
3	Твор прачытаны, эмацыянальна ўспрыняты, але ўзнаўленне зместу не ўсвядомленае, фрагментарнае: вучань не бачыць сувязі паміж эпізодам і характарам героя, не разумее агульнага пафасу твора. Мова невыразная, з вялікай колькасцю маўленчых памылак (6—7)
4	Літаратурны твор эмацыянальна перажываецца, эмацыянальна ацэньваецца на ўзроўні «падабаецца – не падабаецца». Вучэбны матэрыял узнаўляецца неўсвядомлена. Мова аднастайная, са значнай колькасцю памылак (5—6)
5	Твор эмацыянальна перажываецца і асэнсоўваецца са спробай ацаніць характары і сітуацыі па маральных крытэрыях. Цікава сць да маральнага аспекту ўчынкаў і паводзін герояў. Спроба спасцігнуць вобразны лад твора, аўтарскія адносіны да герояў і падзей пры адсутнасці аналітычных уменняў. Змест твора пераказваецца ўсвядомлена. Мова невыразная, з памылкамі (4—5)
6	Дастаткова поўнае разуменне і асэнсаванне літаратурнага твора на фоне эмацыянальнага перажывання сітуацыі са спробай абгрунтаванай ацэнкі падзей і характараў па маральных крытэрыях. Сустрэкаюцца 3—4 маўленчыя памылкі
7	Валоданне тэкстам, эмацыянальна-маральныя ацэнкі характараў і сітуацый з улікам кампазіцыйнай будовы твора (роля пейзажу, партрэта, моўнай характарыстыкі і інш.). Дапускаюцца 2—3 маўленчыя памылкі
8	Разуменне праблематыкі літаратурнага твора. Свабоднае валоданне тэкстам, ужыванне цытат з яго для падмацавання сваіх меркаванняў. Самастойнасць ацэнкі стандартных сітуацый па маральных крытэрыях з улікам кампазіцыйнай будовы твора (асэнсаванне ідэйна-кампазіцыйнай ролі эпізоду). Дапускаюцца 1—2 маўленчыя памылкі
9	Уменне аналізаваць характар літаратурнага героя ў святле пастаўленай аўтарам праблемы, з улікам жанравай і стылёвай спецыфікі мастацкага твора. Самастойнасць у ацэнцы нестандартных сітуацый, характараў, абгрунтаванасць меркаванняў. Дапускаюцца 1—2 маўленчыя памылкі, якія выпраўляюцца самім вучнем
10	Уменне аналізаваць літаратурны твор, выяўляць яго праблематыку, ідэйны сэнс; уменне праводзіць літаратурныя аналогіі і супастаўленні. Уменне бачыць сувязь паміж характарамі ў вобразнай сістэме твора, паміж сістэмай вобразаў і кампазіцыйнай пабудовай твора з мэтай высвятлення аўтарскай канцэпцыі жыцця і асобы. Адсутнасць маўленчых памылак. Творчы падыход пры выкананні задання

Ацэнка выразнага чытання на памяць

Бал	Паказчыкі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці
1	Фрагментарнае ўзнаўленне тэксту, са шматлікімі арфаэпічнымі памылкамі (больш за 7)
2	Фрагментарнае ўзнаўленне тэксту. Чытанне манатоннае, з арфаэпічнымі памылкамі (6—7)
3	Няпоўнае ўзнаўленне тэксту. Узнаўленне тэксту са шматлікімі памылкамі (5—6). Слабае інтанаванне, без адчування аўтарскага настрою
4	Няпоўнае ўзнаўленне тэксту. Чытанне з 4—5 памылкамі. Спробы эмацыянальна адгукацца на перажыванні, уласобленыя ў мастацкім тэксце
5	Чытанне з 2—3 памылкамі. Спробы эмацыянальна ўключыцца ў маральна-этычную сітуацыю перажывання і перадаць голасам настрой
6	Чытанне з 1—2 памылкамі. Спробы ўзнавіць голасам і інтанацыяй перажыванні лірычнага героя
7	Выразная дыкцыя пры добрым веданні тэксту (1—2 запінкі). Спроба ўзнаўлення эмацыянальнага напружання тэксту
8	Добрае веданне тэксту. Аўтарская інтанацыя перададзена правільна. Узнаўленне эмацыянальнага напружання тэксту
9	Поўнае веданне тэксту. Спробы самастойнай інтэрпрэтацыі аўтарскай пазіцыі
10	Бездарнае веданне тэксту. Выразнае чытанне на аснове самастойнай інтэрпрэтацыі аўтарскай пазіцыі

Ацэнка тэхнікі чытання (для V—VIII класаў) *

Бал	Паказчыкі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці
-----	---

1	Чытанне па складах або чытанне паасобных слоў без захавання інтанацыі сказа і без уліку знакаў прыпынку
2	Чытанне па словах, з памылкамі ў канчатках, без захавання інтанацыі сказа і без уліку знакаў прыпынку (неасэнсаванае чытанне)
3	Чытанне па словазлучэннях, з памылкамі ў націсках слоў і няправільным лагічным націскам
4	Чытанне па словазлучэннях. Слабае асэнсаванне тэксту, невыразная інтанацыя
5	Недастаткова асэнсаванае чытанне па фразях без неабходнай інтанацыі
6	Асэнсаванае фразовае чытанне з захаваннем сэнсавых паўз. Наяўнасць 2—3 нязначных арфаэпічных памылак
7	Беглае фразовае чытанне, асэнсаванае, з захаваннем сэнсавых паўз і інтанацыі сказа. Наяўнасць 1—2 нязначных арфаэпічных памылак
8	Свабоднае чытанне з захаваннем арфаэпічных норм. Дапускаецца 1 арфаэпічная памылка, якая самастойна выпраўляецца вучнем
9	Чытанне выразнае. Арфаэпічныя памылкі адсутнічаюць
10	Выразнае, інтанацыйна багатае чытанне тэксту з захаваннем арфаэпічных норм

* Хуткасць чытання не ўлічваецца.

Пры ацэнцы вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў улічваецца характар дапушчаных істотных і неістотных памылак.

Апісанне характару памылак

Характар памылак	Тэхніка чытання	Выразнае чытанне на памяць	Вуснае і пісьмовае выказванне
Неістотныя памылкі (адзнака можа быць зніжана на 1 бал)	Адзінкавыя памылкі ў націсках і вымаўленні асобных слоў пры беглым асэнсаваным чытанні	Няправільна пастаўлены лагічны націск пры агульным правільным інтанаванні і добрым веданні тэксту	Недастатковая аргументацыя свайго пункту погляду на сітуацыю і характар у літаратурным творы
Істотныя памылкі (адзнака можа быць зніжана на 2—3 балы)	Абцяжаранае пафразавае чытанне, калі не асэнсоўваецца сувязь паміж сказамі	Манатоннасць. Адсутнасць неабходнага ўзроўню дыкцыі і невыразнае вымаўленне канчаткаў. Недарэчныя паўзы ці паскарэнне тэмпу чытання. Неадэкватная інтанацыя пры перадачы знакаў прыпынку	1. Кепскае веданне тэксту мастацкага твора (з чужых слоў ці пераказаў, неразуменне прачытанага), што выяўляецца: а) у блытанні імёнаў герояў, падобных сітуацый, месца дзеяння і да т. п.; б) у прыпісванні слоў ці ўчынкаў іншаму літаратурнаму герою; в) у зруху падзей па часе; г) у неразуменні прычынна-выніковых сувязей. 2. Замена аналізу тэксту яго пераказам. 3. Няўменне асэнсаваць сувязь характараў з сюжэтам і кампазіцыяй літаратурнага твора.

Пры правядзенні *выпускнога экзамену* па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура» адказ вучня на кожнае пытанне экзаменацыйнага білета ацэньваецца асобна.

Выніковая адзнака вызначаецца як сярэдняе арыфметычнае адзнак, выстаўленых за адказ на кожнае з пытанняў экзаменацыйнага білета.